

BIPERSONEN

(Scenen er mørk. Ingen bevægelse, stilhed. Ud af mørket, en stemme)

Mor.

(Pause)

Mor.

(Lang pause. Så rasler et skørt. Så lyden af lette fødder over et gulv. Stilhed. Lys op, svagt, på en kvindes nakke. Kvinden står med ryggen til, hovedet halvt vendt mod det sted, stemmen kom fra. Som om hun er standset i en bevægelse.)

Hvad vil hun? Hvad vil hun mig? Så længe, jeg sidder her, er der intet, jeg kan gøre.

(Pause.)

Rygterne går ved hoffet om prinsen og hende. Hofdamerne sladrede om det. Man havde set dem sammen. Vandre i haven, sidde i galleriet. Nogen havde båret hans små epistler til hendes kammer, nogen havde set hende læse dem. Nogen havde set hende rødme.

Han er bare liderlig, sagde jeg, hold dig fra ham.

Nej, mor, du må ikke bruge det ord. Han elsker mig jo.

Hvem kan høre fornuftens stemme med ørerne fyldt med honning? Ikke min datter i hvert fald.

Du kan læse hans breve, mor, se, her er det sidste.

Dårlig poesi, side op og side ned. Der er ingen ende på, hvad de kan tilbyde, hvis vi giver dem det, de vil have, evig kærlighed er det mindste af det.

Ægteskab, siger de. Bare du giver mig din hvide krop, dit lyserøde jomfruskød, og så ligger vi der, og det gør ondt, og det er kort, og nogen får vel et eller andet ud af det, men det er ikke os.

Bagefter kysser vi den hånd, der skubber os væk. Vi klynger os til den ryg, der ikke vil vide af os. Vi væder deres fødder med tårer, vi ville tørre dem med vores hår, hvis vi fik lov.

I skyndingen glemmer de at fortælle dig, at ægteskabsløfter kun gælder, så længe du er kysk.

Ingen tvang dig til noget, ingen tog dig med vold. Du spredte ben af egen fri vilje, du sagde kom, som den værste hore. Tror du virkelig, man gifter sig med sådan en som dig?

Ofelia er ikke den første, der bildte sig noget ind, hun bliver ikke den sidste. Da jeg selv var sytten havde jeg forstået, hvordan det hang sammen, og jeg havde holdt mig intakt. Lige til at plukke for en mand med gode udsigter.

Polonius var det perfekte parti. Det påstod min far, og min mor gav ham ret.

Polonius, min pige. Jovist, han er tyve år ældre, men han er en statelig mand, og han står kongen nær. Desuden er han altid flot klædt på, og hvad betyder den smule hængebug?

Min mor talte for varen. Ned i deres egen sump vil de have os, mødrene. Så vi ikke skal tro, vi er noget.

Som gift frue får du status, lille ven. Du hersker over husholdningen, over dine børn.

Fed og forpustet, min mor, altid med en trøstende bid marcipan i kindposen. Dobbelthager og dårlige tænder. Lugten fra hendes mund burde have stoppet mig, ingen lykkelige kvinder lugter sådan.

Du er kvinde, siger min mor. Vi kvinder gider alligevel ikke alt det andet, siger hun og tager et stykke marcipan til.

Når det kommer til stykket, ligger der noget i det. Det er bare mænd, der tror, magt er interessant. Men magt slider på dem, der har den. Den holder dem vågne om natten, for tænk hvis nogen skulle stjæle den.

Magten blev den gamle konges død. Nu har hans morder magten, og sådan fortsætter det.

Pludselig sygdom, sagde man. Kongen hvilede sig og vågnede aldrig mere.

Alle ved det er løgn.

Alle spiller med.

(...)

En ny dag gryr. Den er kølig og klar. En dag, hvor man passende kan vende sig om og kaste et blik på sine gerninger.

Polonius og jeg sidder ved ilden. Ofelia og Laertes er gået til sengs. Tiden er kommet til en samtale.

Du tjente kongen, siger jeg.

Polonius stivner på sin stol.

Kongen behandlede dig vel, siger jeg. Fra ham kom din magt, din formue, din ære. Nu har hans morder sat sig på hans trone, og du holder gode miner. Er det sådan, det skal være?

En hustru må kunne stille sin mand det spørgsmål. Sådan tænkte jeg. En hustru behøver ikke være diplomat, hun må kunne sige tingene rent ud.

Jeg blev klogere.

Er du fra forstanden? siger han, og han glor på mig, som om det er djævelen selv, der varmer fødderne ved hans kamin.

Mit spørgsmål lød som kritik. Allerede det var for meget for ham.

Jeg ville holde ham fast i en eller anden form for anstændighed. Det var langt over grænsen.

Fra forstanden, sagde han.

Ordene var faldet. I begyndelsen var ordet, det står i bibelen. Bliv lys, sagde Gud, og der blev lys. Vær gal, sagde min mand, Polonius.

Vær gal. Ordet er sagt, fælden er smækket.

Jeg var ikke længere hans hustru. Jeg var en galning. Fire læger bekræftede det. Himlen må vide, hvad han betalte dem for det.

Jeg er ikke gal.

Jeg skreg det, jeg hamrede næverne i bordet, og jo mere, jeg protesterede, jo flere beviser fik de.

Du er fra forstanden.

Han stod bag mig og hvæsedede det ind i mit øre.

Man kan ikke have dig blandt folk længere.

Han spyttede af raseri, der var spyt i mit øre, min hals var våd af hans spyt.

Du skal bort fra mig, bort fra hoffet, bort fra børnene, bort, bort, bort.

Der var tomt omkring mig, helt tomt. Som om en tidevandsbølge havde skyllet alting væk.

Den eneste lyd var ekkoet af min egen stemme.

Hjælp mig.

Så hjælp mig dog.

(...)

Hun har været et let bytte. Hun har slikket hans månesyge bavle i sig som en kat labber fløde.

Tænk engang, mor, en rigtig prins erklærer mig sin kærlighed, og han er slet ikke, som du siger, mor. Han er så øm og kærlig, hans hænder er bløde som pelsbræmmen på min vinterkappe, og han er lige så kælen som min kattekilling.

Hamlet er en slapsvans, og min datter falder for ham. Falder for hans løfter, for hans dårlige rim. Nu sidder hun i sumpen, og ingen hjælper hende.

Hun kom til min dør.

Mor.

Hun hviskede det. Én gang til, lidt højere.

Mor.

Jeg hørte hendes fødder over gulvet, hørte, hvordan de forsvandt ned ad trappen. Løb hun? Gik hun? Jeg vil ikke tænke på det.

(Pause.)

Ofelia kaldte på mig, og jeg svarede hende ikke.

(Lys ned. Pause. Lys op.)

Prins Hamlet er gal, siger tjenestepigen. Han render rundt med hoserne nede om hælene, man møder ham i galleriet med håret i uorden, han mumler for sig selv, han vifter farligt med knive.

Folk er bange for ham. Selv hans gamle svirebrødre, Rosenkrantz og Gyldenstjerne, taler om ham, som om han er vanvittig.

Prins Hamlet spankulerer altså rundt og opfører sig som en tosse. Måske er han ligefrem tosset.

Han render stadigvæk efter Ofelia, sagde tøsene. Det var en nyhed. Men gale mænd tager det vel ikke så tungt med pigers mødomme.

Nogen havde set dem sammen i går. Ofelia ville give ham hans breve tilbage, det kunne tyde på, at hun er kommet til fornuft. Men Hamlet ville ikke tage imod dem, han rev dem i stykker og smed dem op i luften. Råbte, at hun ikke var bedre værd end en hore eller noget i den retning, men samtidig knugede han hende til sit bryst.

Ofelia brød sammen. Husjomfruen lagde hende i seng og gav hende honningvand, men intet kunne stoppe hendes gråd. Der blev talt om det i køkkenet. I køkkenet havde man ondt af hende, men hvor længe?

Ofelia. Hvis du kommer til min dør igen, lytter jeg til dig.

(...)

Noget er i gære på slottet, noget ondt er sluppet løs, jeg mærker det. Jeg læser det i tjenestepigens blik. Hun er bange, men hun ved ikke hvorfor. Jeg ved heller ikke hvorfor, men jeg er sikker på, at der er grund til det.

Et råddent land kan ikke overleve, og Danmark er råddent. Hvis prins Hamlet er gal, er han ikke den eneste.

Måske er det min mulighed. Alle mænd bliver medgørlige, når jorden gynger under deres fødder.

Min ægteviede er diplomat. Provokationer preller af på ham, det ved jeg af erfaring. En bøn måske. En bøn kunne muligvis virke.

Polonius, kære herre, som ægtefolk må vi kunne drøfte visse sager, der angår familien. Jeg beder derfor ydmygt om en kort stund af Deres knappe tid.

Bønner er ikke min stil, og Polonius er ikke dum. Det der gennemskuer han.

En indbydelse til forhandling er bedre. Lægge lokkemad ud, så han bliver nysgerrig, hvad har hun i baghånden, ved hun noget, jeg ikke ved?

Min herre, gør mig den ære at aflægge mig et besøg. Jeg har ting af største vigtighed for vor familie at drøfte med Dem.

Det er bedre.

Tjenestepigen bringer mig skrivetøj, hun bliver min budbringer. Hun løber en risiko, og hvis Polonius bliver rasende, kan jeg ikke redde hende.

Hver time, hver dag er kostbar, men presser jeg ham, har det den modsatte virkning. Det har tyve års ægteskab lært mig.

Vente. Bie min tid. Håbe. Hvad har jeg for valg?

(...)

Jeg kom aldrig så langt som til at åbne munden. Ofelia var grunden til, at jeg fik min audiens.

Han kommer ind, trækker en stol ud, sætter sig tungt. Glor på mig. I det store hele ligner han sig selv. Det er blot udtrykket i hans ansigt, der er nyt.

Jeg har været gift med manden i tyve år, og den her mine har jeg aldrig set.

Fortvivlet er ikke ordet, Polonius bliver ikke fortvivlet. Forulempet. Det er snarere det. Overrumplet af noget. Noget uhørt, der er overgået ham. Ham personligt.

Ofelia, hans datter, er med barn.

Hendes ulykke spiller ingen rolle. Det er hendes far, der er udsat for et overgreb.

(...)

Polonius. Gå ikke.

Han standser. Vender sig.

Gå ikke i vrede, Polonius. Vi kan vel tale om det, komme frem til noget. Du har ret, jeg lyttede for dårligt, sæt dig nu. Forklar én gang til, hvad du vil have mig til at gøre, nu lover jeg at høre efter.

Han sætter sig. Han gentager sin prædiken, og jeg lytter med ansigtet lagt i hustruelige folder. Undervejs nikker jeg lydigt, jeg gentager oven i købet nogle af hans fraser.

Stakkels prins Hamlet, plaprer jeg. Dydige Ofelia. Hendes far, min ægtemand, var helt uvidende om sagen. Syg af skam trak jeg mig tilbage for en tid, nu ønsker jeg blot at gøre alt, hvad jeg kan, for at det rettes til.

Syg af skam er jeg først nu, hvor jeg lover at spille med i hans spil. På den anden side er et ægteskab med en gal mand måske ikke værre end et med en, hvis hjerne tælles blandt de sunde. Polonius selv er ét eksempel, kong Claudius et andet.

Polonius er åbenbart tilfreds. Nu er tiden kommet til detaljerne.

(...)

Polonius plan er klar. I morgen dag skal Ofelia slippes løs på Hamlet, mens hendes far og kongen lurere på dem, og sådan skal det bevises, at ubesvaret kærlighed er årsagen til prinsens vanvid. Selv skal jeg genindtræde i min rolle som fru Gertruds foretrukne hofdame, og i morgen aften under festen skal jeg tale med hende.

En overdådig fest, siger min mand og slikker sig om munden.

Som alle festerne ved Claudius hof, et ædegilde med musik og divertissementer, hvor Claudius og Gertrud drikker sig dumme til trompetfanfarer, og gøglere og skuespillere viser deres kunst i riddersalen.

Der skal jeg også vise mine kunster. Hviske Polonius replikker i fru Gertruds øre, og hvis det hele går, som han har tænkt sig, lægger vi bryllupsplaner for det unge par, før morgenen gryr.

Ofelia, tilgiv mig. Går det så ilde, som jeg frygter, skal du vide, at jeg gjorde det for din skyld. Det var den mulighed, jeg havde. Men det sidste ord er ikke sagt. Er jeg først fri, kan jeg lægge bedre planer for dig og for mig selv, Ofelia.

I morgen altså.

I morgen.

(...)

Hun åbner øjnene, og nu ser hun mig.

Mor, siger hun. Det er ikke en bøn. Det er et spørgsmål.

Mor, siger hun, og nu er det et svar.

Hun skubber sig til rette i sengen, som børn gør, når en ond drøm er vejret bort.

Ofelia. Jeg tager hendes hænder i mine, begge hendes iskolde hænder.

Vi får kun et øjeblik sammen, men hør efter, hvad jeg siger. Nu.

En måned går hurtigt, Ofelia. En måned gik, og blodet kom ikke, som det skal, én gang om måneden. Vi blødte samtidig, du og jeg, som kvinder gør, der lever under samme tag. Denne gang kom der intet blod, og når blodet ikke kommer, er nætterne som mørkt vand, man drukner i dem. Svømmer, til man ikke orker længere, og så synker man. Som en sten, Ofelia, jeg ved det, men der er råd for det, hvis blot du handler hurtigt.

Tiden krymper. Som dit kjoleliv, der bliver mindre og strammere for hver dag, snart er det for sent, snart kan du ikke snøre dig smal længere.

Gør som jeg siger, så bliver alting godt.

Hør efter nu, Ofelia. Gentag efter mig.

De her planter, siger jeg, og jeg nævner dem, den ene efter den anden.

Rejnfan. Persille. Polejmynte. Enebær, malurt. Rude, der kaldes angerurt. Angerurt, ja. Skæbnetræ.

Én gang gjorde jeg det selv, siger jeg, og hendes fingre knuger mine, og hendes læber gentager ordene efter mig. Rejnfan. Enebær. Malurt.

Den ene gul, den anden grå, fligede blade, torne at stikke sig på, men pluk alligevel, Ofelia, rude og persille, polejmynte. Navnene svæver i luften som en besværgelse, en bøn til højere magter.

Nede ved jorden lugter der af muld og urter, og vi skal holde os ved jorden, du og jeg, her hjælper ingen himmel. En kurv over armen, lange handsker, som om du skal plukke roser, snig dig gennem rosenhaven, gem urterne under rosernes duft.

Det hele koger du i vand fra brønden, lugten er skarp og besk, den giver dig kvalme, mere, end du har i forvejen, men gør det, Ofelia, lov mig det. Eller få nogen til at gøre det, en, du stoler på, og drik så det bryg, der kommer ud af det. Drik dybt og bliv ved med at drikke. Bliv ved, til blodet kommer.

(...)

Må jeg ligge i deres skød, frøken?

Hamlet griner, og alle mændene griner med ham, rå latter, råt, råt, råt.

At ligge mellem pigelår er det bedste, jeg ved.

Ofelias øjne beder. Hun ser på Hamlet, på sin far. Der nikker.

Polonius nikker. Polonius bifalder det, der sker, han bifalder, at hans datter hånes. Uden protester ser han på, mens Hamlet haler hende ned på en hynde, han protesterer ikke engang, da Hamlet falder på knæ foran hende og borer ansigtet ned i hendes skød.

Med hovedet mellem pigelår, mener jeg naturligvis.

Nu griner de alle, både mænd og kvinder. Gertrud kaster hovedet bagover og slår en horemutters latter op. Claudius, Danmarks konge, brøler af grin.

Claudius. Under hans styre er Danmark ikke længere et kongerige. Danmark er et bordel, hvor Hamlet kan behandle min datter som en simpel hore, og ingen hæver stemmen til protest.

Ikke engang jeg.

Jeg skulle have skreget det ud. Jeg skulle have brølet som et dyr, jeg skulle have kastet mig over Hamlets krop, jeg skulle have trukket ham væk fra hende, ud på gulvet, brækket hans næse med et næveslag. Jeg skulle have banket hans hoved mod de hårde sten, så hovedskallen brast.

Gør det, sagde stemmen i mit hoved, og stemmen var min egen. Gør det nu, sagde den. Tag hævn over den mand, der ødelagde din datter og nu håner hende for det.

Ingenting sker. Beslutningen, jeg traf, er vejret bort, min vilje findes ikke længere. Min hjerne er et diset landskab, hvor ingen tanker rører sig.

I salens hede fryser jeg, jeg skælver af kulde, af afmagt.

Hamlet har lagt sig til rette med hovedet i Ofelias skød. En tjener giver ham et glas vin i hånden.

Han løfter glasset mod Ofelias læber. Hun drejer hovedet bort, men Hamlet giver sig ikke. Han presser glasset mod hendes lukkede mund, så vinen plasker ned over den hvide kjole i en blodig strøm.

Prins Hamlet er ikke gal, det er jeg sikker på. Prins Hamlet hader kvinder. Han hader sin mor, og gennem alle kvinder hader han hende. Alle kvinder hader han, de uskyldige og de besudlede, det er et fedt. Den, han selv trak ned i sølet, hader han mest af alle.

(...)

Nøglen skurrer i låsen. Én gang. To. Skridtene over gulvet. Ned ad trappen, så forsvinder de.

I mørket ligger jeg og lytter. Til tårnurets midnatsslag. Til vagtens hæle mod plankerne.

Tårnuret slår. Ét slag. To.

Måske har jeg sovet. Måske drømmer jeg.

I drømmen vågner jeg. Vågen rejser jeg mig. Stolen står ved vinduet, den venter på mig. Noget derude vil, at jeg skal se, men udenfor er natten grumset, jeg skimter knap nok omridset af broen.

Fra voldgraven stiger disen op og fortynder mørket. Mørket er gråt derude.

En ligbåre kommer ud af gråheden, båret på skuldrene af seks soldater.

Ingen præst. Ingen røgelseskar. Ingen bannere, ingen våbenskjold. Ingen sørgende følger båren. Kirkeklokkerne er tavse.

Måske er det min egen båre, jeg ser. Måske er det sådan, det vil ende.

Måske drømmer jeg det. Men i drømmen er jeg vågen. I drømmen er jeg nægtet søvn, i drømmen skal jeg aldrig sove mere, i drømmen skal jeg ligge vågen i al evighed og vente.

Udenfor gryr dagen, og jeg tager imod den. Vågen.

Lyset stiger op fra vandet som en mægtig bølge, det er morgen.

(...)

Natten kommer krybende. Endnu engang kommer natten krybende. Vinden har lagt sig med et suk, dagen trækker tæppet over hovedet.

I skumringen, en fugl. En sørgefugl. Dens stemme er en salme, sunget ved en grav.

Hvis du har bestemt, at jeg skal dø, Polonius. Hvis du har truffet den beslutning, så beder jeg dig. Gør det hurtigt. Send bødlen herop med sit sværd, lad ham hugge hovedet af mig nu, mens fuglen synger, eller bed ham hænge mig i tagbjælken, men gør pinen kort.

(...)

Snubler hun? Lader hun sig falde? Jeg ved det ikke. Jeg ved blot, at hun flakser som en fugl. At luften fylder hendes klæder, og at strømmen løfter hende, og hun flyder.

Strømmen bærer hende med, ingen kan stoppe den. Ingen kan hjælpe hende. Ikke jeg, ikke nogen anden.

Ofelia flyder som en svane i sin hvide kjole, hun lyser som en svane mod det mørke vand. Hun lyser, til hun ikke lyser mere.

Til vandet lukker sig om hende.

Koldt. Mørkt.

Ofelia er borte. Tiden går i stå.

Er det sorg, jeg føler? Jeg ved det ikke. Skam, ja. Fortvivlelse. Men sorg? Mennesker sørger for deres egen skyld. De sørger over, at de har mistet nogen, de sørger over tomrummet, men det er ikke det, jeg gør. Sørger jeg over noget, sørger jeg over spild.

Jeg sørger over det liv, hun ikke fik. Jeg sørger over et liv, som andre brugte til deres egne formål for at siden kaste bort.

Snublede hun? Lod hun sig falde? Det er for sent at gruble over det, det er for sent at gøre det gjorte ugjort.

Ofelia var brugt op, men ikke af sig selv.

Måske lod hun sig falde. I trods. Det eneste valg, der var tilbage. Det eneste valg, der var hendes eget.

(Lys ned. Lys op. Blændende sol. En sommerdag.)

Laertes er kommet hjem, hidkaldt af rygter, drevet af harme. Nu vil han hævne hende og sin far. Til hvilken nytte?

Min søn vil hævne sig. Min søn vil slå ihjel, min søn vil myrde. Jeg siger nej. Jeg siger, gør det ikke. Hævnen er aldrig ren, den er et tveægget sværd, den retter sig lige så meget mod dig selv som mod dit offer.

Hamlet skal dø, siger min søn. Hvorfor? siger jeg. Hamlets død ændrer ingenting. Én død for en anden, hvor leder det os hen? Til mere død. Resten af livet vil hans død forfølge dig, som om en del af dig var død med ham.

Jeg tænkte sådan selv, Laertes. Gennemborer jeg Hamlets hjerte, er jeg fri. Sådan tænkte jeg. Nu ved jeg, jeg tog fejl.

Ofelia ligger i sin grav. Det ændrer intet på.

Man lagde hende i en grav. Jeg var der ikke.

En selvmorder har forskertset sin ret til ritualet, sagde præsten. Jeg protesterede, men præster lytter ikke til sådan en som mig. Præster taler ikke om nåde, de taler om afskrækkende eksempler.

For den, der bryder mod kirkens lov, er der ingen nåde.

Hvem er nåden så til for? spurgte jeg. Jeg fik intet svar.

Ofelias lille krop blev lagt i graven. Da det skete, sad jeg allerede på hesten, Claudius holdt sit løfte.

Nu er jeg her. I sikkerhed.

Hoffet er langt borte. Det er et skyggebillede, rester af en drøm. Ofelia er et minde om noget, der aldrig blev.

Laertes har jeg taget afsked med, én gang for alle.

I disse timer fægter prins Hamlet mod min søn.

Hvem der end vinder kampen, taber den.